

HET WOORD VAN DE WEEK

Orgaan van DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

19e jaargang nr. 23

5 juni 1966

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58

abonnementsprijs f 5,50 per jaar
buitenland f 7,— per jaar
voor België f 6,—
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Alweer 't weer

Wat een weer, wat een weer.

U heeft zo juist in het programma „Weer of geen weer” er alles over kunnen horen; Gerrit voorspelde u voor zover mogelijk het weer van vandaag. Waarom zal ik er dan nog eens over praten?

U vond het daarnet waarschijnlijk helemaal niet vreemd, toen ik u begroette met de opmerking „wat een weer”. Is het u ook wel eens opgevallen hoe vaak mensen elkaar met die paar woorden aanspreken, en dan... ja wat dan?

Het is logisch, dat mensen voor wie de weersomstandigheden werkelijk van belang zijn, daar graag en met interesse over spreken; boeren bijvoorbeeld, als het hooi ligt te drogen of als storm de oogst dreigt te vernielen. Even vanzelfsprekend is het dat u, als u met vakantie gaat, graag goed weer heeft, met belangstelling naar de lucht kijkt en er met elkaar over praat. Veelal echter, wanneer wij het over het weer hebben, doen we dat omdat wij niet weten waar we anders over zouden moeten spreken.

Het is makkelijk, wij kunnen aan het weer niets veranderen, althans nog niet, en het verplicht ons tot niets.

En wanneer het weer geen gespreksstof oplevert, wel dan kun je het nog altijd over de auto hebben.

Natuurlijk is het onmogelijk om met iedereen, die wij ontmoeten, steeds een werkelijk gesprek te hebben. Daarvoor komen wij per dag teveel mensen tegen, en we hebben geen tijd en geen zin om steeds weer tot een werkelijke ontmoeting met al die andere mensen te komen. Dan kan een enkele opmerking over het weer, of over de auto, net voldoende zijn om elkaar te laten merken, dat we wel vriendelijk willen zijn, al wensen wij dan geen verder contact. Het gebruikelijke weerpraatje kan ook soms de inleiding zijn tot een belangrijker gesprek, tot een betere kennismaking en tot een wezenlijk contact tussen mensen. Maar ik heb de indruk, dat dit helaas niet vaak voorkomt.

Waarom helaas? Zo op het eerste gezicht lijkt het alleen maar verstandig om je in deze ingewikkelde wereld maar zo min mogelijk met el-

kaar te bemoeien; dat kost je de minste inspanning, wat heb je eigenlijk met die ander te maken, en zo blijf je het langst goede vrienden. Het is maar wat u vrienden noemt.

Maar dan vergeten wij toch, lijkt mij, dat iedereen er behoefte aan heeft om regelmatig met een ander ergens echt over te praten.

Daarbij hoeft je het niet altijd met elkaar eens te zijn; integendeel, juist als we ergens niet gelijk over denken, kan een goede gedachtenwisseling ontstaan. We vergeten dan ook, dat slechts door het gesprek met elkaar, mondeling of op papier, we zelf tot een oordeel, tot een eigen mening komen. Wij vergeten dan boven-

Prof. Dr. D. Loenen (1890-1966)

De heer D. Loenen, geboren 14 februari 1890, is 24 mei l.l. overleden. Hij is 76 jaar geworden. Na zijn onderwijzersexamen, studeerde hij klassieke letteren. In 1923 promoveerde hij te Amsterdam op een proefschrift over Plato.

In 1934 werd hij als privaatsdocent aan de Universiteit te Amsterdam toegelaten en in 1953 volgde zijn benoeming tot gewoon hoogleraar. Hij doceerde Grieks-Romeinse filosofie. In 1960 gaf hij zijn afscheidscollege.

Reeds bij de oprichting trad hij toe als lid van het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond.

Hij schreef voor het Humanistisch Verbond,

„Uit de schat van Hellas”

„In de spiegel der oudheid”

Een beroep op hem was nooit tevergeefs en zo werkte hij nog kort voor zijn dood mee aan de verschijning van de brochure „Invloedrijken”. De daarin opgenomen hoofdstukken over Protagoras, Plato en Epiktetus waren van zijn hand. Met hem is een van de eerste medewerkers van het Verbond heengegaan.

een lezing voor de vara-microfoon van zondag 5 juni 1966

dien, dat geen mens er buiten kan eerlijk gemeende belangstelling van anderen te ondervinden en werkelijke interesse in anderen te tonen, zonder dat dit in bemoeizucht ontaardt.

Wie, omdat hij zich al een mening over iets gevormd heeft, meent dat hij dus voor eens en voor altijd klaar is en er niet meer over hoeft te denken, vergeet, dat een levend mens niet kan ophouden met denken, zijn inzichten en opvattingen blijft toetsen aan gewijzigde omstandigheden en nieuwe gezichtspunten, en zijn oordeel zo nodig wijzigt.

Wie denkt, dat hij het als een soort kluizenaar langdurig zonder goede relaties met medemens kan stellen, ontkent een wezenskenmerk van het mens-zijn.

Het is in onze samenleving vaak moeilijk de ander echt te ontmoeten; dat vereist immers dat alle betrokkenen bereid zijn tot die ontmoeting en daarbij zich zelf willen zijn. Kinderen kunnen dit veel gemakkelijker en ze tonen hun niet kinderlijke, maar algemeen menselijke behoefte er aan, ook veel spontaner. Ook in hun overige uitingen tegenover anderen zijn kinderen veel eerlijker dan volwassenen. Vaak wekt dat de indruk van wreedheid.

Maar het kon wel eens zijn, dat de gedragsregels van de cultuur waarin wij leven, dat vele gewoonten in onze maatschappij, alle opvattingen van „dat doe je of zeg je nu eenmaal niet” ons zo inkapselen, dat dit keurslijf een ernstige belemmering vormt voor een ontmoeting die meer inhoudt dan uiterlijke schijn. Dat is in feite veel wreder.

Het is op zich zelf goed een ander mens niet onnodig te kwezen. „Vind je m'n nieuwe jurk mooi?” wordt ons gevraagd, en zonder aarzelen, zonder zelfs de tijd te nemen om te kijken, antwoorden wij al, bijna automatisch „ja”, ook al vinden we die jurk foeilelijk. Een leugentje om bestwil.

Wij uiten dan een mening, die afwijkt van het oordeel dat we eigenlijk hebben. Het risico bestaat dat deze leugentjes om beswil ongemerkt zo'n ingeslepen gewoonte worden, dat men ons niet meer serieus neemt, ook niet als het om andere dingen dan een jurk gaat. Het vertrouwen voor een goed gesprek ontbreekt en we praten dus maar over het weer, of we geven een oordeel dat niet het onze is, maar waarvan wij menen dat de buitenwacht het zo van ons wil horen.

Wij vinden dergelijke leugentjes om bestwil, de neiging om kost wat kost niets tegen elkaar te zeggen dat onvriendelijk zou kunnen lijken of dat afwijkt van wat algemeen gangbaar is, zo gewoon (behalve als wij kwaad zijn), dat wij ook zelf meesal aan een anders woorden geen waarde meer hechten, wanneer die ander met alledaagse worden iets zegt.

Dus gaan velen alsmaar grotere, als het kan vreemde of nieuwe woorden, alsmaar mooiere kreten gebruiken, wanneer zij willen dat hun mededelingen gehoord en geloofd worden. Denkt u maar aan de reclame. Bijna geen bedrijf vraagt tegenwoordig meer een jongste bediende, maar wel een belangrijk medewerker voor de postafdeling of voor... vult u zelf maar in. Vindt u het werkelijk belangrijk dat uw was witter is dan die van alle andere mensen? Trouwens, wat is witter dan wit?

Concurrenten, tegen elkaar opbiedende, menen soms gedwongen te worden in hun voorlichting min of meer van de waarheid af te wijken. Als u moet bepalen hoe u uw stem bij verkiezingen zult uitbrengen, kunt u kennisnemen van vele schone leuzen; politieke partijen durven zelden consequent te zeggen „alles wat u — kie-

zer — graag wilt, zou wel fijn zijn en wij willen dat ook wel, maar het kan niet allemaal tegelijk verwezenlijkt worden” of „wij willen zus en zo, maar dat heeft naast die en die voordelen, ook de volgende bezwaren”.

Die partijen laten dat niet voor niets na, want zulke gewone nuchtere zinnen zouden op velen geen indruk meer maken.

Geluk zou afhankelijk zijn van het krijgen van een bepaald soort sieraden.

Wat vindt u van een haardenfabriek die altijd zei vooruit te denken? Winkels concurreren om uw huishoudgeld met zogenaamde goedkope aanbiedingen.

Hoort of leest u dan vaak „het is niet de allerbeste kwaliteit, maar u kunt het er wel mee doen”, of valt het u ook op dat er tegenwoordig nog slechts eerste kwaliteit bestaat?

U zult nu misschien zeggen, dat wie al te eerlijk is, zich niet kan handhaven in de maatschappij; u vindt dat het onmogelijk is een oprecht gemeend oordeel te uiten tegenover een klant, een chef, bureu, wanneer onze mening die klant of die chef of die bureu of ieder ander met wie u om moet gaan minder aangenaam in de oren zou kunnen klinken. Wellicht acht u het onmogelijk uw collega of uw buurvrouw ronduit te zeggen dat die jurk of die hoed haar niet staat; u kunt zeker met voorbeelden uit uw eigen omgeving illustreren wat ik bedoel.

Niemand immers, die leeft in onze cultuur, ontkomt geheel aan gewoonten die daarin zijn ontstaan, noch u noch ik. Wij worden allen herhaaldelijk gedwongen ons anders voor te doen dan wij zijn.

Door niet ronduit voor onze mening uit te komen, door leugentjes om bestwil, door onze gevoelens te onderdrukken, kunnen wij ons in deze maatschappij handhaven.

Om in de samenleving, waarvan we deel uit maken te kunnen leven, is een zekere aanpassing onvermijdelijk. Maar deze aanpassing kan heel gemakkelijk zo ver gaan, dat de eigen persoonlijkheid geheel onderdrukt wordt.

Gevoelsuitingen, emotionaliteit, spontane reacties, worden in onze beschaving nauwelijks geduld. Er is soms moed voor nodig om jezelf te durven zijn.

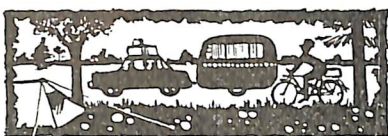
Van noodzakelijke aanpassing naar een verstikkende gelijkmatigheid is slechts een kleine stap. En o zo gauw zijn wij ons niet meer bewust, dat we niets slechts het recht hebben op eigen gevoelens, op een eigen, zelfverworven en eventueel afwijkende mening, maar dat die eigen mening en die eigen levenshouding voor ons zelf en anderen waarde hebben, juist omdat zij de weerspiegeling zijn van het eenmalige individu, dat ieder mens kan zijn.

Wanneer we die kenmerkende individualiteit prijsgeven, verliezen wij ook snel ons onderscheidingsvermogen en krijgt de demagogie op ieder terrein haar kans.

Maar al te gemakkelijk sussen wij ons zelf in slaap: we handelen toch zo om onze medemens niet te kwetsen? Maar met de oorspronkelijk goede bedoeling elkaar te ontzien, laten wij elkaar te weinig blijken wat we ergens van vinden of hoe we iets van elkaar ervaren.

Uit angst onszelf, naar we kortzichtig menen, te kort te doen, durven wij soms geen ongelijk te bekennen. De ander bieden wij de kans niet om zijn ongelijk te bekennen, doordat wij het verzwijgen als hij ons hinderde, totdat de ergernis zo groot is geworden dat een uitbarsting onvermijdelijk is en soms onherstelbare schade aan de onderlinge relatie ontstaat.

Herhaaldelijk kan onderling begrip tussen men-

BUITENWERKCOMMISSIE

Zomerprogramma 1966

kinderkamp (10-12 jaar)

Elspeet van 9 t/m 16 juli.

Leiding de heer en mevrouw

C. J. Oortgijsen-van Praag

Kosten van deelneming f 65,—.

tentenkampen (13 t/m 15 jaar)

De tentenkampen voor jongeren van 13 t/m 15 jaar worden ditmaal gehouden in Rijssen (O) op een terrein

van de stichting „Zon en Vrijheid”, waardoor gebruik gemaakt kan worden van de aanwezige kampeeracomodatie.

Rijssen ligt in een prachtige bos- en heuvelrijke omgeving; op geringe afstand is er eveneens een goed openluchtzwembad.

De kampperioden zijn:

I. 2—16 juli prijs f 100,—.

Leiding R. Thoutenhoofd.

II. 16—26 juli prijs f 75,—.

Leiding Mej. J. Oosterwold.

III. 26 juli—5 aug. prijs f 75,—.

Leiding heer en mevr. Chrispijn.

Alle prijzen zijn exclusief reiskosten.

trektochten (16 t/m 18 jaar)

Denemarken van 5 t/m 20 juli.

Leiding: de heer F. Doeleman.

Prijs: f 180,— (waarin begrepen een geraamd bedrag van ± f 60,— o.a. reiskosten).

Engeland is volgeboekt.

I.H.E.U.-kamp (18 t/m 23 jaar)

Frankrijk van 24 juli t/m 7 aug.

Prijs inclusief congresdeelname: f 215.

Reiskosten circa f 70,—. Leiding: De heer en mevrouw Dohé.

Voor alle kampen inlichtingen en opgaven bij mej. O. Verwaal, Kastelenplantsoen 58, Utrecht. Tel. 030-80574.

sen, die met elkaar te maken hebben, niet eens ontstaan.

Maar al te vaak komen wij elkaar tegen en lopen onnodig in een wijde boog om elkaar heen, daarmee het boeiende avontuur van de ontmoeting van mensen ontvluchtende. Dat kan gebeuren in ons gezin, tussen burens, in ons werk, in een vereniging; het geschiedt evenzeer tussen personen met verschillende levensopvattingen, al is er wat betreft dit laatste reeds een kentering ten goede gekomen.

Humanisten zien terecht de verdraagzaamheid als een groot en belangrijk goed om de menselijke samenleving leefbaar te houden of te maken.

Maar verdraagzaamheid houdt niet in, dat de medemens een loopje met je kan nemen en dat je dan altijd zwijgt. Elkaar verdragen sluit immers in de noodzaak wederzijds rekening met elkaar te houden met de bereidheid de ander als anders te accepteren. Hoe kunnen wij weten wie en wat onze medemensen zijn, wanneer wij elkaar met schone schijn zachtjes zand in de ogen strooiden om toch vooral maar vriendelijk voor elkaar te lijken, of uit vrees op te lange uren te gaan staan. Het gevaar bestaat, dat wij humanisten, in een streven vooral voldoende verdraagzaam te zijn, op deze wijze te vaak de verdraagzaamheid in feite ontkrachten, zowel tegenover elkaar als tegenover andersdenkenden, en ondertussen halfzachte mensen lijken. Op zo'n manier is het niet moeilijk om het ogenschijnlijk onderling eens te zijn.

Maar indien we als mensen onderling contacten willen hebben die de moeite waard zijn, wanneer wij iets aan elkaar willen hebben, dan zullen wij opnieuw moeten leren ons wa

lijker te uiten en onze spontaniteit niet steeds te onderdrukken. Wij zullen ook moeten leren vaker met elkaar te spreken over dingen die ons wezenlijk raken, en die wel iets belangrijker zijn dan het weer.

Bijvoorbeeld de oorlog in Vietnam, de dreigende te snelle groei van de wereldbevolking, de honger in grote delen van de wereld, de verhouding tussen politie en burgers, of andere problemen van onze steeds ingewikkelder wordende maatschappijstructuur, problemen waarbij wij in feite direct betrokken zijn.

Dat kunnen evenzeer gewone, maar voor ons belangrijke dingen uit ons dagelijks leven zijn, als de opvoeding van kinderen, een film die we gezien hebben, de omgang tussen de gezinsleden, ons werk of een hobby, een krantenartikel, een politieke keuze.

Ik kan en wil u geen recept geven hoe elkaar niet slechts tegen te komen, maar ook te ontmoeten. Het lijkt me, dat ieder van ons kan proberen zijn eigen gedachten en gevoelens niet slechts te hebben, maar ze ook meer tot uiting te brengen, dat we het vaker moeten durven afwijkende meningen te zeggen en te horen te krijgen, dat wij ons wat minder aan moeten trekken van wat men zegt wat hoort.

Het is hinderlijk, dat velen in ons land zo snel gekwetst willen zijn; we kunnen best wat meer van elkaar leren accepteren.

Dit is gelukkig iets dat ieder zelf kan doen, ieder op eigen manier. Dan hoeven wij niet steeds, langs elkaar heen levende, alweer over het weer te praten.

Wat u van het weer van vandaag ook vindt, ik wens u een prettige zondag.

E. HAPPE.

lezingen voor de radio

Zondag 12 juni VARA 9.45 uur:

A. J. Wichers: „Er is veel veranderd sedert Luther”.

Zondag 19 juni VARA 9.45 uur:

P. C. J. Reijne: „Hoe benadert de moderne kunst de werkelijkheid”.

Zondag 26 juni VARA 9.45 uur:

Mevr. G. W. G. Rudelsheim-Hamer: „Stilte”.

Terug

Ik ben uit een kleine, maar weinig honkvaste familie. Een van mijn twee ooms was in zijn jonge jaren varensgezel. Daaraan dankten wij een tabakspot uit Odessa en een gelakt tafeltje uit Japan. Het gold als een pronkstuk van de familie maar als je er een beetje stevig met je nagels in drukte, vlogen de splinters lak om je oren. Indien dit door mijn ouders werd waargenomen kwamen mijn oren opnieuw en op een pijnlijke wijze in het geding.

Bedoelde oom begaf zich kort na zijn huwelijk scheep en kwam na enig omzwerven in Australië terecht. Daar was toen juist weer eens een goldrush aan de hand. Aangezien oom ver voor de mast voer en karig bezoldigd werd, besloot hij te drossen gelijk het heet en trok naar de goudvelden. Het gelukte hem echter niet, toen evenmin als op enig ander tijdstip van zijn leven, goud te bemachtigen. Hij heeft na een korte tijd van vergeefs delven de kust weer opgezocht en kolen aangedragen op een soort van beurtvaarder aan de oostkust. Toen ook dit hem ging tegenstaan is hij op een omslachtige manier weer naar Rotterdam geraakt, alwaar hij op een goede dag bij zijn bruid binnenkwam, die met haar en zijn reeds driejarig kind zat te spelen. Het was voor de vrouw een hele verrassing want aan brieven schrijven was oom met al dat varen en goudzoeken niet toegekomen.

Dat de appel meestal vrij dicht bij de stam valt bleek later toen een van zijn volgende zonen op een keer de vuilnisbak buiten ging zetten en na vier maanden schreef, waarin hij meedeelde, dat hij het uitstekend maakte en intussen impressario, tevens August, van een rondreizend circus was geworden.

De andere oom was van een solider levenswandel. Hij werkte zich op van gezelschap tot meester en stichtte zelfs een eigen bedrijf. Maar hij verhuisde zo vaak, dat hij herhaaldelijk des avonds voordat hij zijn kantoor verliet aan de boekhouder moest vragen waar hij ook weer woonde. Wij waren niet familieziek en ik bezocht deze oom met vrij grote tussenpozen. Maar ik geloof dan ook niet, dat ik een huis ooit tweemaal heb bezocht.

Ook mijn eigen vader hield wel van een verandering. Hoewel hij volgens onpartijdige beoordelaars een goed houtbewerker was, ging zijn bekrompen werkplaats hem op den duur zodanig tegenstaan, dat hij zich als dekknecht op een Rijsleepboot verhuurde. Maar toen hij een keer of wat gezien had, dat de Lorelei ook niet veel veranderde, besloot hij het elders te zoeken. En hij verdween naar Zuid-Afrika. De apartheid was toen nog niet zo in de mode. Men dacht er niet over na en hij werd dus niet gekweld door ethische bezwaren. Integendeel, hij vond het prachtig, dat een eenvoudig loontrekkende daar in dat mooie land zich voor een krats van de diensten van twee gespierde kaffers kon verzekeren. In de schoenendoos, waarin wij het familiearchief bewaren, ligt dan ook nog altijd een verbleekte foto, waarop mijn vader (die dat toen trouwens nog niet was) breeduit achter een tafeltje zit met links en rechts van hem twee grote ebbenhouten knechten.

Later geraakte hij in de Boerenoorlog verward en als uitlander is hij door de Engelsen naar het vaderland verwezen. Daar is hij na enige tijd gehuwd. Ook hij was een groot verhuizer en onlangs heeft mijn moeder onthuld, dat zij aan haar achtentwintigste woonplaats bezig is, hetgeen neerkomt op iets meer dan drie jaar per woonplaats, een redelijke score.

Doordat ik ben opgeleid voor een ambtelijke loopbaan, kon ik mij minder gemakkelijk naar vreemde hemelstreken begeven. Pogingen om in het toenmalige Nederlands Oost-Indië en in Roemenië een bestaan op te bouwen mislukten. Maar wel ben ik in de eerste twaalf jaar van mijn huwelijk acht keer verhuisd. In zoverre heb ik de familietraditie wel voortgezet. Een mijner zonen daarentegen woont aan de andere zijde der aarde, waar zijn oudoom lang geleden zo vruchteloos naar de nuggets zocht.

Wij hebben de Pinksterdagen besteed met een bezoek aan enkele plaatsen, waar wij zeer lang geleden hebben gewoond. De ene plaats had in het shootsveld van de Westwall gelegen en daar was dan ook helemaal niets meer van over. Een verlies aan stedenschoon mag dat niet heten, want de bedoelde plaats was een van de leukste die ik ooit van mijn leven heb gezien. Toen men na de oorlog het puinruimen en de wederopbouw ter hand nam, heeft men een geheel nieuw stratenplan vervaardigd, zodat de auto's nu rijden over de plaatsen waar wij achtereenvolgens hebben gekend. De nieuwe bebouwing herinnert in nagenoeg niets aan de oude en toen wij er rondgingen hadden wij het gevoel of wij met deze plaats niets hadden te maken. Wat wij ons er van herinnerden kon net zo goed uit een oud en halfvergeten boek zijn.

Aan de rand van het stratenplan, meer landinwaarts, lag hier en daar nog een vooroorlogs huis. Een ervan herkenden wij als de woning van een koddebeier die er op moest toezien, dat er geen konijnen en andere gedierten gestroopt werden, maar die tijdens de eerste wereldoorlog nochtans hele horden mannen langs zijn huis zag komen, wier hals omkranst was met konijnen zoals die van de meisjes uit Hawaï met bloemenkransen omhangen zijn. Ach, hij beiert reeds lang geen kodde meer. Hij zou trouwens al royaal over de honderd geweest zijn.

Vervolgens zijn wij naar een dier mooie oude steden gegaan, die onze randstand opsiere. Wij hadden er vier jaar gewoond en ontdekten eerst nu een stil plein, waar machtige beuken in een grasveld en slechts drie auto's voor de deftige negentiende-eeuwse huizen stonden. Later hebben wij ons op de markt voor een deftig koffiehuis neergezet, dat wij vroeger nooit durfden bezoeken. Alles was er vijftien centen duurder dan elders en voor dit weinige geld hebben wij als welgedane lieden in de zon zitten te kijken naar het oude standbeeld midden op het plein en naar de kerk en de eeuwenoude huizen.

Wij waren zeer verheugd, dat wij dit nu konden doen. En wij waren eveneens verheugd, dat wij niet meer in die stad woonden. Want niet het er-zijn is mooi, maar het komen, het gaan en weer terugkomen.

H. H.

HUMANISTISCHE CORRESPONDENTIEKRING VOOR HUWELIJKSCONTACTEN
opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van
contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.
Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 30 ct. aan postzegels insluiten. (adv.)